

Тарих ғылымдарының докторы, профессор
Алдабек Нұржамал Әбдіразаққызының 70 жылдық мерейтойына
және әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 90 жылдығына арналған

**«ШЫҒЫС ЕЛДЕРІ ДАМУЫНЫҢ
ПРАГМАТИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ»**

атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

ЖИНАҒЫ

СБОРНИК

международной научно-практической конференции

**«ПРАГМАТИЧЕСКИЙ ОПЫТ
РАЗВИТИЯ СТРАН ВОСТОКА»**

посвященной 70-летию юбилею доктора исторических наук,

профессора Алдабек Нуржамал Абдразаковны

и 90-летию КазНУ имени аль-Фараби

MATERIALS

of International Scientific and Practical conference

**«PRAGMATIC EXPERIENCE OF EASTERN
COUNTRIES DEVELOPMENT»**

dedicated to the 70th Anniversary of the Doctor of Historical Sciences,

Professor Aldabek Nurzhamal Abdrakkyzy

and dedicated to the 90th Anniversary

of the Al-Farabi Kazakh National University

Алматы, 2024

**«ШЫҒЫС ЕЛДЕРІ ДАМУЫНЫҢ ПРАГМАТИКАЛЫҚ
ТӘЖІРИБЕСІ»**

тарих ғылымдарының докторы, профессор Алдабек Нұржамал
Әбдіразаққызының 70 жылдық мерейтойына және әл-Фараби атындағы
ҚазҰУ-дың 90 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференция материалдары
29 қараша 2024 жыл
Алматы

«ПРАГМАТИЧЕСКИЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СТРАН ВОСТОКА»

Материалы международной научно-практической конференции посвященной
70-летию юбилею доктора исторических наук, профессора
Алдабек Нуржамал Абдразаковны
и 90-летию КазНУ имени аль-Фараби.
29 ноября 2024 год
Алматы

**«PRAGMATIC EXPERIENCE OF EASTERN COUNTRIES
DEVELOPMENT»**

Proceedings of the international Scientific conference dedicated to the 70th
Anniversary of Doctor of Historical Sciences, Professor Aldabek Nurzhamal
and the 90th Anniversary of al-Farabi Kazakh National University.
29 November 2024
Almaty

УДК 94 (5)
ББК 63.3
Ш97

Жалпы редакциясын басқарған: Түймебаев Ж.Қ. - әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма төрағасы-Ректоры

Жауапты редактор: Ем Н.Б. – Шығыстану факультетінің деканы, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент
Құрастырып, баспаға әзірлеген: Асыл М.Б., Түргенбай А.А., Нуржаева А.М.

«ШЫҒЫС ЕЛДЕРІ ДАМУЫНЫҢ ПРАГМАТИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ» тарих ғылымдарының докторы, профессор Алдабек Нұржамал Әбдіразаққызының 70 жылдық мерейтойына және әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 90 жылдығына арналған халықаралық ғылыми конференция материалдары, 29 қараша 2024 жыл. – Алматы: Қазақ университеті, 2024. – бет саны 366 – қазақ, орыс, ағылшын, қытай тілдерінде.

ISBN 978-601-04-6843-6

«Шығыс елдері дамуының прагматикалық тәжірибесі» тақырыбындағы халықаралық ғылыми конференция материалдарының жинағы Шығыс елдерінің тарихы, саясаты, тілі және мәдениеті саласына қызығушылық танытатын зерттеушілерге, оқытушыларға, білім алушылар мен жас мамандарға арналған. Конференция тарих ғылымдарының докторы, профессор Алдабек Нұржамал Әбдіразаққызының 70 жылдық мерейтойына және әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 90 жылдығына орайластырылған. Конференция Шығыс елдерінің әлеуметтік-экономикалық және мәдени даму тәжірибесін, олардың қазіргі заманғы жаһандық процестердегі рөлін, сондай-ақ жаһандану жағдайындағы одан арғы өзара іс-қимыл перспективаларын талқылауға және талдауға бірегей мүмкіндік берді. Конференцияға ұсынылған баяндамалар мен зерттеулер Шығыстың қазіргі даму үрдістерін түсінуге маңызды үлес қосады және өзекті проблемаларды шешудің жаңа тәсілдерін ұсынады. Халықаралық конференция ҚР ҒЖБМ ҒҚ «Шығыс елдері дамуының конфуцийлік моделінің прагматикалық тәжірибесі: Қытай, Жапония, Сингапур, Оңтүстік Корея» (AP19677768) ғылыми жобасы аясында өткізілді.

Сборник материалов международной научной конференции на тему **«Прагматический опыт развития стран Востока»** предназначен для исследователей, преподавателей, обучающихся и молодых специалистов, заинтересованных в области истории, политики, языка и культуры стран Востока. Конференция приурочена к знаменательным событиям — 70-летию юбилею доктора исторических наук, профессора Алдабек Нуржамал Абдразаковны, а также 90-летию Казахского национального университета имени аль-Фараби. Конференция предоставила уникальную возможность обсудить и проанализировать опыт социально-экономического и культурного развития стран Востока, их роль в современных глобальных процессах, а также перспективы дальнейшего взаимодействия в условиях глобализации. Представленные на конференции доклады и исследования внесут важный вклад в осмысление современных тенденций развития Востока и предложат новые подходы к решению актуальных проблем. Международная конференция проводилась в рамках ГФ МНВО РК по научному проекту «Прагматический опыт конфуцианской модели развития стран Востока: Китай, Япония, Сингапур, Южная Корея» (AP19677768).

The collection of materials of the international scientific conference on the topic **«Pragmatic experience of Eastern countries development»** is intended for researchers, teachers, students and young specialists interested in the field of history, politics, language and culture of the countries of the East. The conference is dedicated to the significant events - the 70th anniversary of Doctor of Historical Sciences, Professor Aldabek Nurzhamal, as well as the 90th anniversary of the al-Farabi Kazakh National University. The conference provided a unique opportunity to discuss and analyse the experience of socio-economic and cultural development of the countries of the East, their role in modern global processes, as well as the prospects for further interaction in the context of globalisation. The reports and studies presented at the conference will make an important contribution to the comprehension of modern trends in the development of the East and offer new approaches to solving urgent problems. The international conference was held within the framework of the research project “Pragmatic Experience of the Confucian Model of Development in Eastern Countries: China, Japan, Singapore, South Korea” funded by the Science Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan (Grant No. AP19677768).

© әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, 2024
© Казахский национальный университет имени аль-Фараби, 2024
© al-Farabi Kazakh National University, 2024

МАЗМУНЫ СОДЕРЖАНИЕ CONTENT

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗҰУ РЕКТОРЫ Ж.Қ. ТҮЙМЕБАЕВТЫҢ ҚҰТТЫҚТАУ СӨЗІ.....	3
<i>1 СЕКЦИЯ/ SECTION 1</i>	
<i>МОДЕРНИЗАЦИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН МҮМКІНШІЛІКТЕРІ: ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕГІ ШЫҒЫС СТРАТЕГИЯЛАРЫ</i>	
<i>ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ МОДЕРНИЗАЦИИ: ВОСТОЧНЫЕ СТРАТЕГИИ В ФОКУСЕ СОВРЕМЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ</i>	
<i>PROBLEMS AND OPPORTUNITIES OF MODERNISATION: STRATEGIES OF THE EAST AT THE PRESENT STAGE</i>	
KONDAPALLI S. CHINESE-STYLE MODERNIZATION – CONCEPTUAL UNDERSTANDINGS AND DYNAMICS.....	5
НАДИРОВА Г.Е. СОЦИАЛЬНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ГЕНДЕРНОГО НЕРАВНОПРАВИА.....	13
ШАКИВА F. A GEOGRAPHICAL AND HISTORICAL STUDY OF THE ANCIENT CITY OF KHOTAN BASED ON IRANIAN-ISLAMIC RESOURCES.	16
ZHUMATAY G. CHINA’S STRATEGY FOR CENTRAL ASIA IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF XINJINA.....	22
CHU YOUNGMIN, BELYALOVA A. THE PRAGMATIC EXPERIENCE OF THE CONFUCIAN MODEL OF SOUTH KOREA’S DEVELOPMENT.....	26
АЛДАБЕК Н.Ә., МАХМУДОВА А.К. ҚЫТАЙДЫҢ САЯСИ МӘДЕНИЕТІНІҢ ТАРИХИ ДАМУЫ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	32
YOUSEFIAN A. THE GLOBAL DIGITAL ORDER AND THE OPPORTUNITIES FOR ASIA TO BRING BALANCE BETWEEN THE EAST AND THE WEST.....	36
ГУСЕЙНОВ Э. А. ТЕХНИЧЕСКАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ КИТАЯ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА СОТРУДНИЧЕСТВО СО СТРАНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В СФЕРЕ РЕДКОЗЕМЕЛЬНЫХ МЕТАЛЛОВ И ЗЕЛЁНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	41
МҰҚАМЕТХАНҰЛЫ Н. МАО МЕН ЛЮ-ДЫҢ ТАПТЫҚ КҮРЕС КӨЗҚАРАСТАРЫ ЖӨНІНДЕ.....	46
SINYING WU, YINGHAN XU, ATSUSHI SAITO, ATSUSHI OGIHARA FAMILY ROLES IN DECISION-MAKING WITHIN PALLIATIVE CARE AMONG THE EAST ASIA.....	51
АЗМҰХАНОВА А.М. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИЗУЧЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ЭЛИТЫ В МОДЕРНИЗАЦИИ СТРАН ВОСТОКА.....	53
ТЛІА YIN NOR. GAINING GROUND.....	58
АХМЕТОВ К.Р. ПРОБЛЕМЫ И ВОЗМОЖНОСТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ТРАДИЦИОННЫХ ОБЩЕСТВ ВОСТОКА: КЕЙСЫ КИТАЯ И САУДОВСКОЙ АРАВИИ.	66
САПАНОВ С.Ж. ИСТОРИЯ СПОРНЫХ ТЕРРИТОРИИ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И КИТАЕМ: ИСТОКИ И ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ.....	72
MAO JIANPING A CHINESE MODERNIZATION: WHEN CARE ETHICS ENCOUNTERS POVERTY ALLEVIATION.....	82
БАЙДАРОВ Е.У., УЛАНОВА Д.Е. АНАЛИЗ КОНЦЕПЦИИ СООБЩЕСТВА ЕДИНОЙ СУДЬБЫ «КИТАЙ – ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ».....	86
ОМАРОВА М.А. ҚЫТАЙДЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТЫН ТАЛДАУ ӘДІСТЕРІ.....	95
БАТЫРХАН Б.Ш., РАХИМОВА Қ.Д. ИРАНДЫҚ МОДЕРНИЗАЦИЯ ЖӘНЕ ЗИЯЛЫЛАР.....	101
КЕРИМБАЕВ Е.А. КОНФУЦИЙ ИНСТИТУТТАРЫНЫҢ СЫН-ҚАТЕРГЕ ҰШЫРАУЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ.....	108
МЕН Д.В., ХАМИТОВА Н. РЕАЛИЗАЦИЯ ЦИФРОВЫХ КУЛЬТУРНЫХ ПРОЕКТОВ КАК НОВОЕ НАПРАВЛЕНИЕ КУЛЬТУРНОЙ ПОЛИТИКИ ЮЖНОЙ КОРЕИ.....	116

МУРАТБЕКОВА А.М., ҚАЙПОЛЛА Қ. ЖАҒАНДЫҚ ОҢТҮСТІКТІҢ ГЕОСАЯСИ ҮРДІСТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ.....	121
АШИНОВА Ж.Е., ҚУАТОВА Х.Р. ЖАПОНИЯДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ҚОҒАМ ҚҰРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	125
АСЫЛ М. ҚХР-ДЫҢ МОДЕРНИЗАЦИЯСЫНДАҒЫ НОРМАТИВТІ-ПРАГМАТИКАЛЫҚ СИНТЕЗ ТӘЖІРИБЕСІ: «СЯОКАН» ҚОҒАМЫ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ	129
ҚАРАЖАНОВА Ж.Қ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ СУ МӘСЕЛЕСІН ШЕШУДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫНЫҢ ӨЗЕКТІ ТҮСТАРЫ.....	133
АРЗЫКУЛОВ А.А. ДЕМОГРАФИЯ ЖӘНЕ КӨШІ-ҚОН: ҚЫТАЙДА КӨШІ-ҚОН ҮДЕРІСІН ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	138
БАЗАРКУЛОВА Б. ИРАН ИСЛАМ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ СЫРТҚЫ САЯСАТЫНДАҒЫ МӘДЕНИЕТТІҢ РӨЛІ.....	142
БЕЙСЕНБАЕВ О. ҚХР СЫРТҚЫ САЯСИ БАСТАМАЛАРЫНЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ САЯСИ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ КОНФИГУРАЦИЯҒА ЫҚПАЛЫ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН.....	146
ГАБДУЛЛИН К.Т. РЕЛИГИОЗНАЯ СИТУАЦИЯ В ИНДИЙСКОМ ШТАТЕ ПЕНДЖАБ.....	155
НУРЖАЕВА А. КОНФУЦИАНСТВО И СОХРАНЕНИЕ КУЛЬТУРНЫХ ТРАДИЦИЙ В КИТАЕ.....	160
MOSHKA L. SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND MODERNIZATION: JAPAN'S EXPERIENCE IN WASTE MANAGEMENT	166
СЕРИККАЛИЕВА А.Е. ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ПРОБЛЕМЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНОГО ЦЕНТРА ПРИГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА «ХОРГОС»	170
САУДАНБЕКОВА Ш. Т., АЛПЫСБАЙ Д. Т. ЖАПОНИЯНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚСТАН ҮШІН АШЫЛАТЫН МҮМКІНДІКТЕР	180
ТҮРГЕНБАЙ А.А. ҚХР-ДАҒЫ ОТБАСЫЛЫҚ-НЕКЕЛІК ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН ДАМУЫ	186
ИСМАИЛОВА С.Ж. МОДЕЛЬ И СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО БРЕНДИНГА В ЮЖНОЙ КОРЕЕ.....	191
АШИНОВА Ж.Е., НУРСЕИТОВА Л. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖАПОНИЯНЫҢ СЫРТҚЫ САЯСИ БАСТАМАЛАРЫ.....	195
ИСКАКОВА З. «АШЫҚТЫҚ ЖӘНЕ РЕФОРМАЛАР» САЯСАТЫНАН КЕЙІНГІ ҚЫТАЙДЫҢ ДАМУЫНЫҢ МӘДЕНИ НЕГІЗДЕРІ.....	200
ТУРСЫНОВА М.Е. ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ КИТАЯ.....	204

2 СЕКЦИЯ/ SECTION 2

ДАМУДЫҢ МӘДЕНИ НЕГІЗДЕРІ: ШЫҒЫСТЫҢ ГУМАНИТАРЛЫҚ БІЛІМІ МЕН ЗИЯТКЕРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ

КУЛЬТУРНЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ: ГУМАНИТАРНЫЕ ЗНАНИЯ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ ВОСТОКА

CULTURAL BASES OF DEVELOPMENT: HUMANITARIAN KNOWLEDGE AND INTELLECTUAL VALUES OF THE EAST

SHABAN A. SOME DISTINGUISHING FEATURES OF EASTERN CULTURES.....	210
NINOMIYA T., BOLATBEK B. HALAL TRENDS IN JAPAN AND KAZAKHSTAN: DIFFERENCES IN INTERPRETATION OF THE QUR'AAN IN THE TWO COUNTRIES.....	215
ТОЙБОЛ Қ., БАТАЕВА А. А. ҚЫТАЙ ЛИНГВИСТИКАСЫНЫҢ БАСҚА ТІЛДЕРМЕН БАЙЛАНЫСЫ ЖӘНЕ ДАМУЫ.....	220
АЛДАБЕК Н.Ә., АШИНОВА Ж. Е. ЖАПОНИЯДАҒЫ КОНФУЦИЙШІЛДІК: ТАРАЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ШЕТЕЛДІК ТАРИХНАМАДА ЗЕРТТЕЛУІ.....	227
DAULET F.N. CONCEPT "DESTINY" IN CHINESE AND KAZAKH	

LINGUACULTURES.....	231
周金声, АЛИХАНКЫЗЫ Г. 初级综合汉语字词本位语用教学新探—把准中文形音义的命脉.....	242
ИСАЕВ А. У., НҮРТАЙ А. МО ЯННЫҢ «БАҚА» ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ ӨМІР МЕН САЯСАТТЫҢ КҮРДЕЛІЛІГІ.....	250
АБДЫРАКЫН Н. ЖИЯ ПЫҢАУДЫҢ «АЗҒЫНДАҒАН ШАҒАР» РОМАНЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ.....	254
ДОСЫМБЕКОВА Р., ИБРАИМОВА А. ҚЫТАЙ МӘДЕНИЕТІНДЕГІ ДӘСТҮРЛІ НАНЫМ-СЕНІМДЕРДІҢ ТІЛДІК БЕЙНЕСІ.....	262
ЖАҚАН М. ШЫҒЫСТЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ: ИБН СИНА ЖӘНЕ ОНЫҢ НЕГІЗГІ ФӘЛСАФАЛЫҚ ИДЕЯЛАРЫ.....	268
ҚҰДАЙБЕРГЕНОВА Г. Қ. МАСНАВИ-ЙЕ МАНАВИ ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ АДАМНЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ ІЛІМІ.....	273
САФОНКИНА О. С., ШАЛЯГИНА А. О. МЕТОДЫ И ТЕХНИКИ ОБУЧЕНИЯ БОЛЬШИМ ГРУППАМ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ КИТАЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....	279
АКНМЕТБЕК G., МҮЛТҮКБАҰ Z. A. FEATURES OF THE CONVERSATIONAL STYLE IN THE CHINESE LANGUAGE.....	284
САДЫҚОВА Р. ИРАНДЫҚТАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ЭТИКЕТІНДЕГІ ТААРОФТЫҢ РӨЛІ.....	289
МҰСТАФАҰЛЫ С. ТІЛДІК ЖАҒДАЙ ЖӘНЕ ҚЫТАЙ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНІҢ БАЙЛАНЫСТАРЫ (20 ҒАСЫРДЫҢ АЛҒАШҚЫ ЖАРТЫСЫ).....	297
ҚОЙБАҚОВА А.С. , ҚАЛИБЕКҰЛЫ Т. ҚЫТАЙ ТЕРРИТОРИЯСЫНДАҒЫ ТҮРКІ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ҚЫТАЙ ТІЛІНЕ АУДАРЫЛУЫ МЕН ТРАНСКРИПЦИЯЛАНУЫ.....	301
АХМЕТБЕК Г., МАЙБАС Ә. Т. ҚЫТАЙ ТІЛІНДЕГІ СЕБЕП-САЛДАР ҚҰРМАЛАС СӨЙЛЕМДЕР.....	306
ТУРЕГЕЛЬДИЕВА А.С., АШИРБАЕВ Ш. ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗДЕРІ: БАТЫС ПЕН ШЫҒЫС КӨЗҚАРАСТАРЫ.....	309
НАЗАРОВА К. Б., ОРЫНБАСАР А. Ә. ЭТНИКАЛЫҚ ТОПТАР МӘДЕНИЕТІ АРҚЫЛЫ ҚЫТАЙДЫҢ ЗАМАНАУИ ӨРКЕНИЕТІНІҢ ТҮРЛЕНУІ	313
ОРАЗАҚЫНҚЫЗЫ Ф., ПАК Р. PHONETIC BORROWINGS FROM THE CHINESE LANGUAGE IN THE KAZAKH LANGUAGE	316
ИСАЕВ А. У., АБДУЛЛИНА А. Р. СЛОЖНОСТИ ПЕРЕВОДА И СОХРАНЕНИЕ КУЛЬТУРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ: ПРИМЕР ПЕРЕВОДА РОМАНА «有生» ХУ СЮЭВЭНА НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК.....	320
ДОСЫМБЕКОВА Р., МЕТТИБАЕВА С. ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ ИНВЕКТИВНОЙ ЛЕКСИКИ.....	323
ОРАЗБАЕВА М. Қ. ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ТҮРІК ТІЛДЕРІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	330
МУНАТАИ К. AN EXPLORATION OF SOCIAL VALUES IN CHINESE INTERNET SLANG BASED ON DISCOURSE ANALYSIS.....	333
ИСАЕВ А. У., ҚАЛЕКЕНОВА Ж. Қ. ПРОИЗВЕДЕНИЕ «КЛАССНЫЙ РУКОВОДИТЕЛЬ» ЛЮ СИНЬВУ: ОТРАЖЕНИЕ ТРАВМ И ПОИСК ИДЕНТИЧНОСТИ В «ЛИТЕРАТУРЕ ШРАМОВ»	338
ШАРЫПҚАЗЫ Н. ҚЫТАЙ ТІЛІНДЕГІ ЗАҢ САЛАСЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ТЕРМИНДЕР МЕН ҚҰЖАТТАРДЫ АУДАРУ МӘСЕЛЕСІ.....	342
САПАРБАЕВА Н.Б., ВАН ЛИНЛИН. РОЛЬ ЗООНИМОВ В ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ ЛЮДЕЙ.....	350
АШИМБАЕВА А. ШЫҢЖАНДАҒЫ ҚАЗАҚТАР ҚОНЫСТАНҒАН ЕЛДІ МЕКЕН АТАУЛАРЫ.....	353
ВАНЕНАЕР D., SADENOVA A. CHINESE INTERNET SLANG: STRUCTURE, SEMANTICS AND PROBLEMS OF TRANSLATION INTO KAZAKH	

МО ЯННЫҢ «БАҚА» ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ ӨМІР МЕН САЯСАТТЫҢ КҮРДЕЛІЛІГІ

Исаев Абилхан Укибаевич

*Доцент м.а., доктор PhD, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, Астана
E-mail: issayev_au@enu.kz*

Нұртай Арайлым

*2-курс магистранты, Л.Н.Гумилев атындағы
Еуразия ұлттық университеті, Астана
E-mail: arajlymnurtaj@gmail.com*

Андатпа: Бұл мақала Қытайдың бір бала саясаты аясында жазылған Мо Янның "Бақа" романындағы өмір, мораль және саяси бақылаудың күрделі тақырыптарын терең зерттейді. Басты кейіпкер Ван Синь – тәжірибелі акушер, үкіметтің бақылау құралы ретінде халықты тексеруші ретінде жұмыс істейді. Әңгіме оның Коммунистік партияға адалдығы мен мәжбүрлі түсік жасату және зарарсыздандырудағы рөлінің нәтижесінде көрген жеке кінәсі мен психологиялық жарақаты арасындағы шиеленісті көрсетеді. Бақалардың символизмі туылмаған балалардың және жоғалған өмірдің ауыртпалығын білдіреді. Мақала саясаттың моральдық қақтығыстарын, адам құндылығын зерттей отырып, жеке өмірге мемлекеттің араласуының күрделілігін талдайды..

Түйін сөздер: бақа, Мо Ян, бір отбасы бір бала саясаты, Ван Синь, саяси бақылау, этикалық қақтығыстар

Сложность жизни и политики в произведении Мо Яня «Лягушка»

Аннотация: В этой статье исследуются сложные темы жизни, морали и политического контроля в романе Мо Яня «Лягушка», действие которых происходит на фоне китайской политики одного ребенка. Главная героиня Ван Синь — опытная акушерка, которая работает инспектором народонаселения в качестве средства государственного контроля. Эта история подчеркивает противоречие между ее преданностью Коммунистической партии и личной виной и психологической травмой, которую она получила в результате своей роли в принудительных абортх и стерилизации. Символика лягушек олицетворяет бремя нерожденных детей и потерянных жизней. В статье анализируется сложность вмешательства государства в частную жизнь, рассматриваются моральные конфликты политики, человеческие ценности.

Ключевые слова: лягушка, Мо Ян, политика «одна семья — один ребенок», Ван Синь, политический контроль, этические конфликты.

The complexity of life and politics in Mo Yan's work «Frog»

Abstract: This article explores the complex themes of life, morality, and political control in Mo Yang's novel The Frog, set against the backdrop of China's one-child policy. The main character, Wang Xin, is an experienced midwife who works as a population inspector as a means of government control. The story highlights the tension between her loyalty to the Communist Party and the personal guilt and psychological trauma she suffered as a result of her role in forced abortions and sterilizations. The symbolism of frogs represents the burden of unborn children and lost lives. The article analyzes the complexity of the state's intervention in private life, examining the moral conflicts of politics, human value.

Keywords: frog, Mo Yang, one family one child policy, Wang Xing, political control, ethical conflicts

Қиын мәселелерді шешудің ең жақсы жолы - қиын оқиғаларды сабырлы түрде бақылап, жағдайға сәйкес әрекет ету, олар айтқандай, қайықты ағынмен итеру [1].

Мо Янның «Бақа» новелласы (蛙), халықаралық назар аударған роман, ол Қытайдың «Бір отбасы бір бала» саясатын және оның жеке адамдарға, отбасыларға және жалпы қоғамға тигізетін салдарын терең зерттейді. Ауылдық акушер Вань Синь туралы әңгіме арқылы отбасын жоспарлаудың мемлекеттің қатаң шараларын орындаушы Мо Ян тарихи, саяси және эмоционалды тереңдікке бай әңгіме жасайды. Роман тек саясатты сынау ғана емес, сонымен бірге адам табиғатының күрделілігін, кінәсін, өтелуін және авторитарлық билік жағдайында өмір сүрудің моральдық белгісіздігін зерттейді.

Нобель сыйлығының лауреаты Мо Янның «Бақа» романы 2009 жылы жарық көрді және эпистолярлық түрде жазылған шығарма. Басты кейіпкер Кыдоу өзінің тәлімгері жапон жазушысына хат жазып, романдағы орталық тұлғаға айналған нағашы әпкесі Ван Синьдің өмір тарихын баяндайды.

Бақалар саясатты әдебиет призмасы арқылы көрсететін диалектикадағы «саясины сынаудың» келесі қадамын білдіреді. Роман бес бөлімге бөлінген, бірақ шын мәнінде ол

екі жартыдан тұрады, оның біріншісінде 1960 жылдардағы мәжбүрлі жасанды түсіктен туындаған драмалық оқиғалар көрсетіледі, ал екіншісі - ата-ана құқығынан айырылған суррогат ананың соңғы контексттегі қайғылы оқиғасы [2].

Мо Ян Ван Синнің нағыз прототипі - өз нағашы әпкесі бар екенін мойындайды, бірақ олардың кейіпкерлері өте әртүрлі екенін баса айтады. Жазушының нағыз нағашысы мейірімді және қонақжай, ана мен әйелдің үлгісі болған, ал әдеби Ван Синь деспоттық, кейде тіпті мейірімсіз болып көрінеді.

Романда бақалардың символизмі басты орын алады. Мо Ян бұл шығармада қытай тілінің иероглифтернің бір ерекшелігін де көрсетті, новелланың Бақа аталуы жайдан жай емес, себебі 蛙 wā Бақа дегенді, оған қоса 洋娃娃 yángwáwa балалардың қуыршағын, 娃娃 -wáwa-сәби дегенді, 哇哇 wāwā баланың жылаған дауысын білдіреді. Тақырыбының өзі бізге новелланың не туралы болатындығын түспалдайды.

Оған қоса, Қытай мәдениетінде бақалар байлық пен ұзақ өмірдің символы болып саналса, Мо Янның шығармасында олар басқа мағынаға ие болады. Бақалар Ван Синге оның күнәларын, өмірін аяқтаған туылмаған сәбилерді еске салады.

Мо Янның «Бақа» шығармасында кейіпкерлер мен олардың есімдері оқиғадағы рөлдерін, кейде символдық сипатын көрсететін маңызды мағынаға ие. Мұнда негізгі кейіпкерлер мен олардың есімдерінің символизміне шолу:

1. Кыдоу (蝌蚪) – Романның басты кейіпкері және баяндаушысы. Оның есімі қытай тілінен аударғанда «Бақашабак» дегенді білдіреді. Кыдоу өмірдегі өтпелі кезеңді бейнелейді, бақа бақаға айналғанда, ол өзінің моральдық және эмоционалдық метаморфоздарынан өтеді.

2. Ван Синь (万心) – Басты кейіпкердің нағашысы, романның негізгі тұлғасы болып табылатын акушер. Оның есімін «мыңдаған жүректер» немесе «сансыз жүректер» деп түсіндіруге болады, бұл оның мыңдаған балалардың дүниеге келуімен байланысты кәсіби жұмысына қатысты болуы мүмкін. Дегенмен, оның есімі үкіметтің бұйрығын орындау кезінде көптеген отбасыларға азап әкелетін моральдық жүкті де білдіруі мүмкін.

3. Ван Ренмей (万仁梅) – Ван Синь апайдың мәжбүрлі түсік жасату кезінде қайтыс болған Кыдоудың әйелі. Оның есімін «мейірімді/мейірімді жүрек» деп шешуге болады, бұл оның қайғылы тағдырын баса көрсетеді. Ол тууды қатаң бақылау жүйесінде кінәсіздік пен адам құрбандығын бейнелейді.

5. Арыстан баласы - Алан (狮子) – Ван Синнің көмекшісі және Кыдуге әлеуетті қалыңдық. Оның есімі символдық, өйткені ол күш, шешім және тәуелсіздікті білдіреді, бұл оның кейіпкері мен сюжеттегі рөлін көрсетеді.

Мо Янның бақасы – Қытайдағы бала тууды бақылау саясатының қайғылы салдары туралы роман. Басты кейіпкер, жазушы Кедоу жапондық тәлімгер жазушыға жазған хаттарында Қытайдың солтүстігіндегі ауылда атақты акушер болып жұмыс істейтін тәтесі Ван Синь туралы әңгімелейді. Коммунист қызы Ван Синь жас кезінде партия ісіне берілген және туған аймағында акушер болып жұмыс істеген. Осы уақытта ол көптеген әйелдерге бала тууға көмектесті, ол үшін мейірімділік құдайы деген лақап ат алды. Халық оны дәрігерлік таланты мен игі істері үшін құрметтейтін, өйткені оның артында ондаған мың сәтті дүниеге келген. Ол ауылдың мақтанышы болды, оның кәсіпқойлығы мен қаталдығы барша жұртшылықтың құрметіне бөленді. 1979 жылы Қытайдың бір бала саясаты деп аталатын тууды бақылау саясатын енгізуімен Ван Синьдің өмірі күрт өзгерді. Енді партияға адал болғандықтан мемлекеттік тапсырыстарды орындауға, ауылдастарының жеке ісіне араласуға мәжбүр. Ол осы науқанның қатыгез қылмыскерлерінің біріне айналады, әйелдерді жүктіліктің кеш кезінде де түсік жасатуға және зарарсыздандыруға мәжбүр етеді. Романдағы қайғылы оқиғалардың бірі - тыйымдарға қарамастан, контрацепцияға қарсы сақинаны шешіп, жүкті болған Кыдоудың әйелі Ван Жэньмэньнің қайтыс болуы. Ван Жэньмэнь алғашқыда қыз дүниеге әкеледі, бірақ Кыдоу мемлекеттік қызметкер болғандықтан отбасында бір баладан артық рұқсат

етілмейді, әйелі ұл бала дүниеге әкелгісі келеді, бірақ оның тәтесі бұйрықты орындап, оны кешіктірілген түсік жасатуға мәжбүрледі, бұл Ван Жэньменьнің өзінің және ұлының өліміне әкелді. Бұл оқиға Кадоуға ғана емес, сонымен қатар оның тәтесіне де ауыр жарақат әкеледі, ол өзінің сыртқы қаталдығына қарамастан, өкініштен зардап шегеді. Роман Уан Синнің өз ісіне өкініп, зейнетке шығуымен аяқталады. Туылмаған балалармен байланысты бақалар оның моральдық азаптарының символына айналады [3].

«Бір отбасы бір бала» саясаты және оның салдары

Бақаның негізінде 1970 жылдардың соңында Қытайдың тез өсіп келе жатқан халқын бақылау құралы ретінде енгізілген «Бір отбасы бір бала» жатыр. Бүкіл елде әртүрлі ауырлық дәрежесімен жүзеге асырылған бұл саясат Қытай қоғамына, әсіресе көп балалы отбасылар әдеттегідей қалыпты болған ауылдық жерлерге қатты әсер етті.

Мо Ян Гугу (Ван Синь) кейіпкерін осындай саясатты жүзеге асырудан туындайтын моральдық қақтығысты көрсету үшін пайдаланады. Акушер ретінде ол алғашында әлемге өмір әкелгенін мақтан тұтады, әйелдерге өзінің ауылдық қоғамдастығында босануға көмектеседі. Дегенмен, «Бір бала» саясаты жүзеге асырылған сайын оның рөлі өмірге әкелушіден үкіметтік мандаттарды орындаушыға айналады. Оған әйелдердің стерилизация мен түсік жасатуын қамтамасыз ету міндеті жүктелген, көбінесе олардың еркінен тыс. Бұл ауысу Ван Синь үшін терең ішкі жанжал туғызады, оның бір кездері асыл кәсібі қазір адамдар өмірінің ең жеке аспектілеріне мемлекеттің араласуымен байланысты.

Моральдық белгісіздік және психологиялық жағдай

Романның ең таңғаларлық аспектілерінің бірі - Мо Янның тәтесінің әрекеттерінің моральдық екіұштылығын көрсету тәсілі. Чен Чжоухэның айтуы бойынша ол ашық жауыз немесе қаһарман ретінде емес, өз жұмысының салдарымен күресетін күрделі кейіпкер ретінде бейнеленген. Ол мемлекеттің халықты бақылау саясатын ұстану арқылы үлкен игілікке қызмет етіп жатырмын деп есептегенімен, ол мәжбүрлі түсік пен зарарсыздандыру салдарынан жоғалған өмірдің кінәсі мен өкінішіне тап болады [4]. Гугудың психологиялық зардаптары орасан зор. Ол ешқашан дүниеге келуге рұқсат етпеген балалар туралы естеліктерге оралады, бұл Қытай мәдениетінде жиі Конфуцийлікпен байланыстырылады. Мо Ян осылайша жеке адамнан гөрі ұжымды бірінші орынға қоятын авторитарлық саясаттың жиі адамгершілікке жатпайтын сипатын сынайды. Гугудың кінәсі мен ішкі күйзелісі арқылы роман осындай саясатты мәжбүрлегендер мен зардап шеккендердің эмоционалдық және психологиялық жараларын көрсетеді.

Әйелдер органдары және репродуктивті құқықтары

Мо Янның бақасы – «Бір бала саясаты» дәуіріндегі мемлекеттің әйелдер денесін бақылауы туралы қызықты түсініктеме. Романда әйелдердің репродуктивті таңдауы бойынша автономиядан айырылып, үкімет реттейтін бала көтеру қабілеті бар. Бұл мәжбүрлі түсік жасату мен зарарсыздандыруға әкеліп қана қоймайды, сонымен қатар әйелдердің бірнеше балалы болу әрекеті үшін сотталып, қудаланатынын көрсетеді.

Роман бұл саясаттың, әсіресе ер мұрагерлерге ие болу үшін әлеуметтік және отбасылық қысымға жиі ұшырайтын ауыл әйелдеріне тән әділетсіздігін көрсетеді. Бұл саясаттың әйелдерге пропорционалды түрде әсер етіп, оларды осы шаралардың психологиялық және физикалық шығындарын көтеруге мәжбүрлегенін көрсетеді.

Дегенмен, Мо Ян әйелдерді пассивті құрбан ретінде көрсетумен шектелмейді. Ол сондай-ақ олардың төзімділігі мен күшін көрсетеді, өйткені «Бақа» фильміндегі көптеген әйел кейіпкерлер өмірлерінің қатал шындықтарына қарсылық көрсетеді, бүлік шығарады немесе оларды жеңу жолдарын табады. Демек, роман мемлекетті сынау ғана емес, сонымен бірге әйелдердің ауыр қиындықтарға қарсы тыныш төзімділігінің белгісі [4].

Бақада Мо Ян Қытайдағы дәстүр мен қазіргі заман арасындағы шиеленісті, әсіресе репродуктивті саясат контекстінде қарастырады. Қытайдың ауылдық жерлерінде көп балалы отбасылар тарихта мақтаныш пен тұрақтылықтың қайнар көзі ретінде

қарастырылды, көптеген балалар фермаларда жұмыс істеуге және отбасылық ұрпақты жалғастыруға мұқтаж болды. Дегенмен, «Бір бала» саясатын енгізу құндылықтардың ауысуын көрсетті, өйткені мемлекет экономиканы жаңғыртуға және дәстүрлі отбасы құрылымдарына халықты бақылауға басымдық берді.

Ескі мен жаңа арасындағы бұл қақтығыс Гугудың мінезінде бейнеленген, ол акушер ретіндегі дәстүрлі рөлі мен қазіргі заманғы мемлекеттік саясатты жүзеге асырушы ретіндегі жаңа міндеттері арасындағы шиеленісті басқаруға тиіс. Роман прогрестің құны және модернизация жеке бостандықтар мен мәдени дәстүрлер есебінен болуы керек пе деген маңызды сұрақтарды көтереді.

Титулды бақа романда өмір мен өлімді бейнелейтін бай символ ретінде қызмет етеді. Қытай мәдениетінде бақалар көбінесе құнарлылық пен жаңарудың символы ретінде қарастырылады, бұл Гугудың акушер рөлін ескере отырып орынды. Дегенмен, роман контекстінде бақалар «Бір бала» саясатының арқасында пайда болуына кедергі болған өмірлерді де бейнелейді. Бүкіл романдағы бақалардың айқайы ешқашан туылмаған балаларды еске түсіріп, Гугудың кінәсі мен өкініш сезімін арттырады. Бақаны өмір мен өлімді мемлекеттің бақылауының метафорасы ретінде де қарастыруға болады. Гугу өз қауымдастығындағы әйелдердің репродуктивті таңдауын бақылайтыны сияқты, бақаның өмірлік циклі - туу, өсу және өлімді қамтитын - саясаттың циклдік сипатын көрсетеді [5].

Мо Янның Бақа романында Қытайдың бір бала саясатының күрделі салдары бас кейіпкердің нағашысы, тәжірибелі және беделді акушер және үкіметтің халықты бақылау шараларын орындаушы болған Ван Синьның өмірі арқылы баяндайды. Кедоудың бірқатар хаттары арқылы баяндалған оқиға мемлекетке адалдық пен жеке адамгершілік арасындағы қайшылықты міндеттерді зерттейді. Бір кездері мыңдаған сәбиді дүниеге әкелгені үшін аталып өткен Ван Синь қорқыныш пен реніштің бейнесіне айналады, өйткені ол мәжбүрлі түсік жасату мен зарарсыздандыруды жүзеге асыруға мәжбүр болады, тіпті өз отбасының қасіретіне қарамастан. Оның партия мұраттарына шексіз берілгендіктен туындаған әрекеттері үлкен психологиялық күйзеліске әкеліп соғады, өйткені ол өз өмірі үшін кінәлі және сол үшін өкінішпен күреседі. Роман туылмаған балаларды бейнелеу үшін бақа символын қолданады, бұл даулы саясаттың қасіретті мұрасын көрсетеді. Мо Ян жеке автономия ұжымдық игіліктер үшін құрбан болатын жүйенің эмоционалдық, этикалық және саяси күрделілігін шебер суреттейді [6].

Соңында Мо Янның бақасы Қытайдың бір бала саясатының артында қалған эмоционалдық ізін ашып, жеке өмірі қатаң мемлекеттік бақылаумен тығыз байланысты қоғамның қатал шындығымен оқырманды қарсы алады. Роман саясаттың физикалық салдарын ғана емес, сонымен бірге оны жүзеге асыру міндеті жүктелген адамдардың терең психологиялық және моральдық күресін де атап көрсетеді. Ван Синьдің саяхаты арқылы Мо Ян ұлттық прогресс жолында жеке таңдаулар мен адамзатты құрбан етудің жойқын әсерін жарыққа шығарады, өмірдің күрделілігі, борыш және билікке мойынсұну құны туралы ұзақ ой қалдырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Yan M. Frog. – Penguin UK, 2014.
2. International Journal of New Developments in Engineering and Society. (2019). Vol. 3, Issue 1: 47-54. Қолжетімді: <https://doi.org/10.25236/IJNDES.19107>.
3. Zhang, D. S. Study on Feminine Poetic Narration in Frog Written by Yan MO. College of Humanities and Fine Arts, Xi'an International University, Xi'an, China.
4. He, C. (2018). Trauma and Resilience in Literature, The Chinese One-Child Policy and Mo Yan's Novel Wa (Frog). Қолжетімді: <https://doi.org/10.1111/oli.12192>.
5. Li, S. (2023). 'Biopolitics' and Historical Writing: A Discussion of Mo Yan's Frog. In: Jiang, L. (eds) Hallucinatory Realism in Chinese Literature. Palgrave Macmillan, Singapore. Қолжетімді: https://doi.org/10.1007/978-981-99-0666-6_13.
6. Riemenschnitter, A. (2014). Another Modest Proposal? Science and Seriality in Mo Yan's Novel Wa (Frogs). International Communication of Chinese Culture, 1, 5–19. Қолжетімді: <https://doi.org/10.1007/s40636-014-0001-y>.